

Висновки... Таким чином, теоретичні дослідження і практичний досвід доводять, що планомірне залучення дитини до ручної праці сприяє розвитку моторики, її інтелекту, закріпленню позитивних емоцій, виникненню бажання працювати й оволодівати основами майстерності; розвитку мовлення, уяви, фантазії і в кінцевому результаті готує дітей до занять у школі. Ручна праця знижує втомлюваність дитини, підвищує її працездатність, активізує мисленнєві та психічні процеси. Діти стають більш відкритими, активними, добрими і впевненими у своїх силах. У них підвищується комунікабельність, вони вчаться дружити, працювати в колективі. Все це дає підстави вважати ручну працю важливим елементом гармонійного розвитку дитини.

Список використаних джерел та літератури:

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович – М. : Просвещение, 1969. – 464 с.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
3. Жукова О. Развитие руки: просто, интересно, эффективно / О. Жукова // Дошкольное воспитание. – 2006. – № 11. – С. 14–17.
4. Жукова Т. В. Труд и рукоделие [Электронный ресурс] / Жукова Т. В. – Режим доступа : www.waldorfschule.ru/subjects/creative.
5. Кремень В. Г. Про підсумки роботи загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів у 2001-2002 навчальному році та основні завдання на новий навчальний рік / В. Г. Кремень // Педагогічна газета. – 2002. – серпень-вересень. – № 8–9. – С. 1.
6. Сухомлинский В. А. Избранные произведения : в 5 тт. / В. А. Сухомлинский. – К. : Рад. школа, 1980. – Т. 5. – 678 с.

Анотація
Н.Н.Стеценко

Роль ручного труда в развитии личности ребенка старшего дошкольного возраста

В статье раскрыта роль и значение ручного труда в развитии личности ребенка старшего дошкольного возраста и подготовке его к обучению в школе.

Установлено, что занятия ручным трудом непосредственно влияют на психофизиологическое, интеллектуальное и личностное развитие ребенка.

Ключевые слова: ручной труд, старший дошкольный возраст, развитие личности, подготовка к школе.

Summary
N.N.Stetsenko

The Role of Manual Labor in the Development of the Child of Preschool Age

The article reveals the role and importance of manual labor in the development of the child of preschool age and preparing him for school.

It is established that employment in manual labor directly affects the psycho-physiological, intellectual and personal development of the child.

Key words: *manual labor, the senior preschool age, personality development, preparation for school.*

Дата надходження статті:

„2” вересня 2011 р.

УДК 371.13

І.В.СТРАЖНИКОВА,

кандидат педагогічних наук

(м.Івано-Франківськ)

**Підготовка вчителів початкових класів України у контексті європейського розвитку
(на основі сучасних педагогічних досліджень)**

У статті розглядаються напрями, чинники, що здійснюють вплив на освіту, виступають передумовами модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, шляхи системного формування світогляду сучасного творчого вчителя.

Ключові слова: *модернізація, вчитель, реформування освіти, професійна підготовка.*

Становлення незалежної демократичної України супроводжується комплексною перебудовою всіх складових систем країни, зокрема й освіти. Однією з головних ланок реформи освіти в Україні є модернізація процесу підготовки педагогічних кадрів. Вчитель, викладач завжди були провідними постатями в школі, вищому навчальному закладі, такими вони залишаються і сьогодні.

Нині вища педагогічна школа України досить яскраво демонструє свою гнучкість і здатність до адаптації у нових історичних умовах, водночас зберігаючи „виробництво” фахівців. При цьому

не можна не зважати на той факт, що більш-менш зберігся достатньо високий рівень підготовки педагогічних працівників, хоча за останні роки вищі педагогічні навчальні заклади зазнали серйозних втрат: знизився рівень їх матеріально-технічного забезпечення, дещо зменшився обсяг наукових досліджень з окремих напрямів, виникла незадовільна ситуація з підручниками і навчальними посібниками, постійно загострюється проблема представництва у вищій школі молодій генерації науковців, знижується життєвий рівень викладачів і студентів, повільно реорганізовується система перепідготовки педагогів вищих навчальних закладів. Тому проблема освітньої реформи і підготовки вчителів нової формації постає як актуальна проблема сучасної вищої школи.

Відтак, постає нагальна потреба розширення масштабів і зростання рівня педагогічної освіти, покращення якості підготовки спеціалістів, а головне – розвитку і професійного становлення вчителя.

За таких умов зростає вагомість історико-педагогічних досліджень, в яких розглядаються теоретичні питання та узагальнюється досвід підготовки вчителів до здійснення професійно-педагогічної діяльності в різні періоди роботи школи й учителя. Звернення до історичних джерел науково-педагогічної думки надасть змогу виявити умови і закономірності активізації творчого потенціалу вчителя, визначити суттєві характеристики педагогічної професії. У цьому контексті актуалізується педагогічна проблематика початку ХХ століття, який певною мірою схожий на нинішній як етап зміни освітньої парадигми, впровадження творчих підходів до форм і методів педагогічної діяльності, варіативних навчально-виховних технологій, міжнародного співробітництва освітян. Кардинальні підходи до реформування галузі у ці роки, широкий експериментальний пошук педагогів, радикальність новацій стали підґрунтям оновлення змісту і напрямів підготовки вчителя, чинниками його професійного становлення. Різноманітність поглядів на проблему професійного зростання знайшла відбиття у визначеннях і характеристиках таких понять, як „педагогічний ідеал”, „педагогічна майстерність”, „педагогічне покликання”, „педагогічний такт”, „педагогічна інтуїція”, „підвищення кваліфікації”, „педагогічне вдосконалення” тощо. З огляду на це, провідні педагоги, автори освітянської преси акцентували увагу на здобутті вчителем ґрунтовної загальної освіти, спеціальних знань про психофізіологічні особливості дитини й умови оточення, вивчення історії і суспільно-економічних зв'язків у регіоні з опорами на краєзнавство; участь освітян у суспільно-громадському житті (В. Арнаутов, Ф. Бельський, А. Владимирський, О. Грабаров, М. Заріцький, М. Зотін, Я. Мамонтов, О. Попов, М. Розенштейн, Ю. Самброс, І. Соколянський, Є. Равич-Щерба, Я. Чепіга та ін.) [1;2;5].

Витоками власне педагогічної освіти в Україні можна вважати першу половину ХІХ століття, коли було відкрито педагогічні інститути при університетах. Підготовка вчителів була багатопрофільною, тобто випускник інституту міг викладати декілька навчальних дисциплін.

Історія вітчизняної системи освіти і виховання свідчить про важливе значення в її розвитку соціально-історичних та світоглядних чинників. Паралельно з багатовіковим розвитком суспільно-державної й національної організації в Україні відбувалось і визначення змісту та ролі пріоритетних напрямів освіти. Існує низка досліджень, у яких історики філософії, педагогіки, релігієзнавці, філологи, історики культури, зокрема В.П. Андрущенко, В.М. Вандишев, Є.Н. Мартиненко, М.І. Михальченко, І.О. Смолюк, Т.А. Стоян та інші долучилися до відповідного аналізу обставин історико-культурного характеру.

У системі педагогічної освіти України нині діють 13 класичних, 23 педагогічні університети, 1 гуманітарний університет, 2 гуманітарно-педагогічні університети, 2 педагогічні інститути, 10 педагогічних коледжів, 21 педагогічне училище, 1 інженерно-педагогічна академія, 1 індустріально-педагогічний інститут та 6 індустріально-педагогічних технікумів. Ця мережа загалом задовольняє кількісні потреби держави і суспільства в педагогічних кадрах, проте в якісному відношенні потребує суттєвої модернізації.

В історії української педагогіки та й у світовій практиці виявлений багатий досвід підготовки вчителя. Так, у системі університетської освіти це могло відбуватися шляхом додаткового навчання за педагогічною спеціальністю; у дорадянські часи випускники університету, які бажали стати вчителями в школах Галичини, отримували підготовку на річному педагогічному курсі.

Сучасний стан підготовки вчителя залежить від модернізації всієї системи освіти. Модернізацію системи підготовки сучасного вчителя можливо здійснити шляхом системного формування світогляду нашого сучасника, починаючи з початкової школи; формування методологічної культури як системи соціально апробованих принципів і способів організації й побудови теоретичної та практичної діяльності; формування у педагогічних навчальних закладах різного рівня акредитації фундаментальних професійно-моральних якостей спеціаліста-педагога. Адже освіта тим досконаліша і тим результативніша, чим більш свідомо вона здійснюється.

Розробка теоретичних і методологічних аспектів модернізації педагогічної освіти повинна базуватися на гармонізації взаємодії двох складових процесу навчання-викладання й учіння, де б педагог та учень виступали як партнери суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Принципи не є догматом теорії навчання, вони можуть оновлюватись, уточнюватись, доповнюватись під впливом досягнень педагогічної науки. Актуальним для підготовки кваліфікованих педагогів є питання змісту і функцій методів навчання, умов їх оптимального застосування. Бажаючи підкреслити методологічну сутність методів навчання, їх можна розглядати як форму руху змісту навчального матеріалу. Виділяючи керівну роль учителя в навчанні, методи можна трактувати як спосіб керування пізнавальною діяльністю учнів. Підкреслюючи єдність дій учня і вчителя, дидактичні методи визначають як способи їх спільної діяльності, що передбачають з боку учнів оволодіння знаннями, навичками і вміннями та організацію і керування навчальною та пізнавальною діяльністю учнів з боку вчителя. Це цілком достатньо відображає мету навчання та взаємодію суб'єктів шкільного навчання.

Оновлення педагогічних технологій є досить традиційним напрямом педагогічної науки (Ш. Амонашвілі, В. Андрущенко, В. Астахова, І. Бех, Л. Вовк, Г. Волков, Б. Гершунський, С. Гончаренко, М. Євтух, В. Кремень, В. Лутай, В. Майборода, О. Мороз, А. Орлов, О. Савченко, В. Семиченко, О. Сухомлинська, А. Савельєв, В. Філіпов, М. Ярмаченко та ін.). Але по-новому вона постає в умовах інформаційного суспільства, де комп'ютерні технології та Інтернет потребують постійної модернізації як педагогічних технологій, так і підготовки педагогів шкіл і вищих навчальних закладів [4].

Звернення до оцінки базових здібностей сучасного вчителя свідчить, що йому самому необхідно бути взірцем нового типу модернізаційного світогляду і мати відповідну методологічну підготовку, щоб успішно формувати цей світогляд в учнів. Передусім це має бути висококваліфікований і далекоглядний професіонал, свідомий та відданий патріот України, психолог, який володіє інформаційними та педагогічними технологіями.

Отже, модернізувати професійну та світоглядно-методологічну підготовку студентів – це підготувати кваліфікованого вчителя, здатного формувати гідного члена своєї нації, готувати учня до життя в екологічному, політичному, правово-економічному, культурно-освітньому суспільному середовищі. Це потребує розробки програм та змісту нових навчальних курсів для студентів, створення Центрів додаткової освіти та професійної перепідготовки з опанування додаткових освітніх програм тощо.

Зокрема, у педагогічних часописах пропонуємо публікації з тих напрямів діяльності, які для українських учителів будуть новаціями: кіно і кооперативний рух у школі, навчання грамоти за методом Селестена Френе „друкарня в школі” або методом співочих вправ, виховання у „школах на свіжому повітрі” за досвідом А. Фер'єра та „школи-саду” Штанмайєра у Дюссельдорфі. Виокремлення в педагогічній періодиці зарубіжного досвіду підготовки вчителя засвідчує значущість цієї проблеми для освітнього будівництва з огляду на реорганізацію системи педагогічної освіти і підвищення кваліфікації вчителів, вивчення психології педагогічного фаху на основі психотехнічних досліджень [4, 9].

Серед основних чинників, які здійснюють вплив на освіту, а відтак виступають передумовами модернізації світоглядно-методологічної та професійної підготовки майбутнього вчителя виділяють:

- формування нової етики і норм поведінки та діяльності в інформаційно-глобальному світі, зміцнення усвідомлення особистої відповідальності за можливість продовження буття на планеті, використання безпечних для здоров'я технологій;
- формування у молоді інноваційної орієнтації з врахуванням необхідності подолання потенційно небезпечного розриву між двома сучасними цивілізаціями – науково-технічною і суспільно-гуманістичною;
- поглиблене вивчення причин, засад і тенденцій сучасного цивілізаційного поступу, прав і обов'язків громадянина демократичної держави; засвоєння навичок співжиття в об'єднаному глобалізованому світі з ліквідованими бар'єрами для вільного руху капіталів і кваліфікованої робочої сили;
- зміна змісту і методів підготовки вчителів, озброєння їх навичками майстерного використання найсучасніших засобів відтворення і перетворення навчальної інформації, що забезпечить оновлення дидактики, методики, а також усього комплексу психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів;
- загострення екологічної, демографічної, генетичної та інших глобальних криз, що загрожують не тільки прогресу людства, а й його існуванню;

- ментально-психологічні зміни у пріоритетах діяльності людини, зокрема, необхідність свідомого самообмеження людиною рівня своїх потреб і міри споживання, неприпустимість будь-яких антиекологічних вчинків;
- поглиблення розриву між успадкованими (генетичними) програмами поведінки і вимогами життя в демократичних суспільствах;
- перетворення освіти в показник „сили держави” й умову безпеки нації;
- формування відкритого світового ринку, де домінують ті країни, котрі перетворили освіту в національний пріоритет;
- перехід до інформаційної стадії соціального розвитку з розвиненим демократичним устроєм, де формування в системі освіти автономних і розвинених особистостей стає нагальною необхідністю;
- підвищення суспільної ролі жіноцтва, а також перетворення конвенцій про права людини і захист дітей у наднаціональне законодавство;
- дедалі відчутніша втрата системою освіти спроможності контролювати інформацію, яка надходить до молоді й формує її самосвідомість, що привело до переважання у знаннях і вміннях окремої частини молоді над учителями (особливо гостро це відчувається в оволодінні інформаційними технологіями);
- істотне заміщення рухомими зображеннями та звуками необхідних для традиційного текстового навчання каналів інформації, що виявляється у відсутності серед молоді прагнення до читання, оскільки це швидко її втомлює [1, 10].

Утім, існує низка чинників, які стримують сучасну модернізацію освітньої галузі в Україні. По-перше, освіта – доволі консервативна система, яка обережно сприймає нововведення і повільно перебудовується. По-друге, хоча, незважаючи на наявність в Україні високого творчого потенціалу вчених, сучасної педагогічної теорії ще не створено, що інколи зумовлює суто емпіричний характер уявлень про мету та засоби здійснення підготовки спеціаліста, світогляд та фаховий рівень якого був би адекватним сучасним реаліям.

На сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів на Європейському континенті розроблено і рекомендовано до впровадження в нових соціокультурних умовах спільних підходів до професії вчителя (висока кваліфікація, неперервне навчання, мобільність, партнерство) та ключових компетентностей учителя у таких сферах: а) працювати з оточенням, б) працювати зі знаннями, технологіями, інформацією; в) працювати з суспільством та в суспільстві [1, 16].

Отже, сьогодні перед педагогічною наукою стоїть актуальне завдання – навчати людей конструктивному мисленню та розвивати їх творчий потенціал в умовах глобалізації, розвитку інформаційного суспільства й складних трансформаційних процесів у державі й, зокрема, у сфері освіти. Одним із важливих факторів реалізації цього завдання є фундаменталізація освіти, пов'язана як з інформаційним контекстом розвитку освіти, так і з виробленням навичок та вміння самостійно знаходити і приймати відповідальні рішення вчителем і учнем в умовах невизначеності, у критичних та стресових ситуаціях, у випадках, коли вони стикаються з новими, досить складними природними та соціальними явищами.

Одержані результати свідчать про те, що процес професійного становлення особистості майбутнього вчителя початкових класів успішно здійснюється на всіх етапах модернізації їх підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах [2, 20].

Список використаних джерел та літератури:

1. Волошина О. В. Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти : автореф. дис... канд. пед. наук / О. В. Волошина. – К., 2007. – 24 с.
2. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / В. Ю. Ковальчук. – К., 2006. – 40 с.
3. Маргітич К. Є. Підготовка вчителя початкової школи до формування національної свідомості молодших школярів в угорськомовних загальноосвітніх закладах Закарпаття : автореф. дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / К. Є. Маргітич. – К., 2009. – 25 с.
4. Пугач А. В. Проблеми підготовки вчителя до професійної діяльності в українській педагогічній періодиці (20-ті – початок 30-х років ХХ ст.) : автореф. дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / А. В. Пугач. – К., 2008. – 20 с.
5. Соколова А. В. Професійна підготовка вчителя у системі педагогічної освіти Англії і Шотландії : автореф. дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / А. В. Соколова. – Одеса, 2009. – 22 с.

Анотація

И.В.Стражнікова

Подготовка учителей начальных классов Украины в контексте европейского развития (на основе современных педагогических исследований)

В статье рассматриваются направления, факторы, которые осуществляют влияние на образование выступают в качестве предпосылок модернизации профессиональной подготовки будущего учителя начальных классов, пути системного формирования мировоззрения современного творческого учителя.

Ключевые слова: модернизация, учитель, реформирование образования, профессиональная подготовка.

Summary

I.V.Strazhnikova

Preparation of Teachers of Primary Schools of Ukraine in the Context of European Development (on the Basis of Modern Pedagogical Researches)

Directions, factors which carry out influence on education, come forward as pre-conditions of modernisation of professional preparation of future teacher of primary school, ways of the system forming of world view of modern creative teacher are examined in the article.

Keywords: modernisation, teacher, reformation of education, professional preparation.

Дата надходження статті:

„29” серпня 2011 р.

УДК 373.21:929–051В.Сухомлинський(477)(045)

Н.В.ТАРАПАКА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Кіровоград)

Використання ідей В.О.Сухомлинського у вирішенні актуальних проблем взаємодії дошкільного навчального закладу, школи та родини

В статті розкриваються погляди В.О.Сухомлинського на актуальні проблеми взаємодії дошкільного навчального закладу, школи та родини.

Ключові слова: сім'я, діти дошкільного віку, початкова школа, наступність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Актуальність проблеми вивчення умов сімейного виховання зумовлена орієнтацією сучасної педагогічної теорії і практики на гуманізацію виховного процесу в сім'ї, де дитина має почуватися найбільш захищеною, необхідністю виконання програми „Діти України” Конвенції ООН про права дитини, Законом України „Про дошкільну освіту”.

Розв'язання цієї проблеми зобов'язує до глибокого осмислення стану сучасного сімейного виховання, аналізу причинно-наслідкових зв'язків та ґрунтовного викладу здобутих результатів наукового пошуку, оскільки вона торкається кожного і в цілому має суспільну значущість на рівні окремої особистості.

Практично майже перед кожною сім'єю, особливо молодю, незалежно від соціального статусу, приналежності до етносу та педагогічної освіченості батьків, постають питання „Що робити?” і „Як робити?”, щоб виростити й виховати дитину здоровою, розумною, чуйною до інших, врешті-решт щасливою. Ці питання вічні, як вічне і саме виховання. Адже протягом усієї історії людства, становлення сімейного виховання так і не було знайдено єдиного, універсального рецепта успішного виховання дитини в сім'ї. І це не дивно, адже немає однакових дітей, немає однакових батьків, як немає і однакових сімей.

Кожна особистість унікальна, неповторна і самоцінна. Для кожної сім'ї характерний свій тип стосунків, стиль спілкування, а, отже, і свій мікроклімат. Він може бути сприятливим для самореалізації особистості, проте може бути і пригнічуючим, напруженим, однозначно несприятливим, тобто таким, за якого і сім'я, і суспільство отримують виховний ефект, протилежний очікуваному. Тому, до кожної сім'ї, – батьків і дітей – необхідно шукати свої підходи, орієнтуючись на їх особливості. А саме сімейне виховання слід сприймати і вивчати як комплексну проблему, що стосується особистості, її життя і тих умов, за яких вона розвивається – соціальних, економічних, педагогічних, психологічних, культурологічних тощо.

На виховання дитини дошкільного віку, її соціалізацію впливає практично все, що її оточує, незалежно від того, цей вплив відбувається безпосередньо, чи опосередковано. Найбільшою мірою у своїх почуттях, поведінці та рисах характеру дитина зобов'язана своєму найближчому оточенню – сім'ї, її благополуччю та найближчим для неї людям – батьку і матері, рівню сформованості їхньої загальної та педагогічної культури, ступеню готовності до виховання дитини, їхнім